

УДК: [616–073.916+616–056.3] (061) ISSN 2227–7404

БК: [53.6+54.1] 3-41

Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П. Л. Шуплика.— Київ, 2018.— 473 с.

У 32 випуску Збірника наукових праць висвітлені актуальні питання внутрішніх хвороб, акушерства та гінекології, нейрохірургії, педіатрії, урології, інфекційних хвороб, кардіології, оториноларингології, очних хвороб, анестезіології та інтенсивної терапії, шкірних та венеричних хвороб, стоматології, імунології та алергології, соціальної медицини, гігієни, епідеміології, технології ліків та організації фармацевтичної справи, фармацевтичної хімії та фармакогнозії, стандартизації та організації виробництва лікарських засобів.

Збірник розрахований на сімейних лікарів, акушер-гінекологів, педіатрів, нейрохірургів, урологів, інфекціоністів, кардіологів, оториноларингологів, офтальмологів, дерматовенерологів, стоматологів, імунологів та алергологів, фахівців соціальної медицини, гігієни, епідеміологів, фахівців технології ліків і організації фармпровидання, фармацевтів, а також на науково — педагогічних працівників вищих навчальних медичних закладів.

Головний редактор: академік НАМН України, професор **Ю. В. Вороненко**

Науковий редактор: д. мед. н., професор **І. С. Зозуля**

Заступник наукового редактора: д. мед. н., професор **Н. О. Савичук**

Редакційна колегія: **Абізов Р. А.** — д. мед. н., професор; **Бекетова Г. В.** — д. мед. н., професор; **Бережний В. В.** —

д. мед. н., професор; **Біда В. І.** — д. мед. н., професор; **Білоклицька Г. Ф.** — д. мед. н., професор; **Білошицький В. В.** — д. мед. н., професор; **Біляев А. В.** — д. мед. н., професор; **Бондаренко А. В.** — д. мед. н., доцент; **Бурго В. І.** — д. мед. н., доцент; **Будніков Т. М.** — д. фарм. н., професор; **Варивончик Д. В.** — д. мед. н., ст. н. сп.; **Вдовиченко Ю. П.** — чл.-кор. НАМН України, д. мед. н., професор; **Вітовська О. П.** — д. мед. н., професор; **Возіанов С. О.** — чл.-кор. НАМН України, д. мед. н., професор; **Возіанов С. В.** — д. мед. н., доцент; **Волюха А. П.** — д. мед. н., професор; **Вороненко Ю. В.** — академік НАМН України, д. мед. н., професор; **Гаврилenco Г. І.** — д. біол. н., професор; **Георгіянци А. М.** — д. мед. н., професор; **Гладух С. В.** — д. фарм. н., професор; **Глумчер Ф. С.** — д. мед. н., професор; **Гойда Н. Г.** — д. мед. н., професор; **Головченко Ю. І.** — д. мед. н., професор; **Голіновський О. В.** — д. мед. н., професор; **Гончарук О. М.** — д. мед. н., професор; **Горачук В. В.** — д. мед. н., професор; **Горбунова О. В.** — д. мед. н., доцент; **Горovenko Н. Г.** — д. мед. н., професор; **Горпинченко І. І.** — д. мед. н., професор; **Гриченко М. Л.** — д. фарм. н., професор; **Гудзенко А. В.** — д. фарм. н., професор; **Гурженко Ю. М.** — д. мед. н., професор; **Давтян Л. Л.** — д. фарм. н., професор; **Дзюблик І. В.** — д. мед. н., професор; **Долженко М. М.** — д. мед. н., професор; **Дрогомирецька М. С.** — д. мед. н., професор; **Дуда О. К.** — д. мед. н., професор; **Жук С. І.** — д. мед. н., професор; **Жабосдов Г. М.** — чл.-кор. НАМН України, д. мед. н., професор; **Жарінов О. Й.** — д. мед. н., професор; **Заболотний Д. І.** — академік НАМН України, д. мед. н., професор; **Загорій В. А.** — д. фарм. н., професор; **Задорожна В. І.** — д. мед. н., професор; **Згржеבלовська Л. В.** — д. мед. н., доцент; **Зозуля А. І.** — д. мед. н., професор; **Зозуля І. С.** — д. мед. н., професор; **Іванов Д. Д.** — д. мед. н., професор; **Івахно О. П.** — д. мед. н., професор; **Кабачна А. В.** — д. фарм. н., професор; **Казимирко В. К.** — д. мед. н., професор; **Калюжна Л. Д.** — д. мед. н., професор; **Камінський В. В.** — чл.-кор. НАМН України, д. мед. н., професор; **Каплаушенко А. Г.** — д. фарм. н., доцент; **Кирик Д. Л.** — д. мед. н., професор; **Коваленко В. М.** — академік НАМН України, д. мед. н., професор; **Коваленко О. Є.** — д. мед. н., професор; **Козьрін І. П.** — д. мед. н., професор; **Колесніков М. М.** — д. мед. н., професор; **Коновалова О. Ю.** — д. фарм. н., професор; **Коритник Р. С.** — д. фарм. н., професор; **Корольова Ж. В.** — д. мед. н., професор; **Косаковський А. Л.** — д. мед. н., професор; **Кузнєцова Л. В.** — д. мед. н., професор; **Літус В. І.** — д. мед. н., доцент; **Літус О. І.** — д. мед. н., професор; **Лоскутов О. А.** — д. мед. н., професор; **Малиш І. Р.** — д. мед. н., професор; **Маньковський Б. М.** — чл.-кор. НАМН України, д. мед. н., професор; **Марієвський В. Ф.** — д. мед. н., професор; **Марушко Т. В.** — д. мед. н., професор; **Михальчук В. М.** — д. мед. н., доцент; **Могілевський С. Ю.** — д. мед. н., професор; **Моцич О. П.** — д. фарм. н., професор; **Охотнікова О. М.** — д. мед. н., професор; **Павленко О. В.** — д. мед. н., професор; **Педаченко Є. Г.** — академік НАМН України, д. мед. н., професор; **Педаченко Ю. Є.** — д. мед. н., доцент; **Петренко О. В.** — д. мед. н., професор; **Піриг Л. А.** — академік НАМН України та чл.-кор. НАН України, д. мед. н., професор; **Пишинов Г. Ю.** — д. мед. н., професор; **Пілецкий А. М.** — д. мед. н., доцент; **Поліщук М. Є.** — чл.-кор. НАМН України, д. мед. н., професор; **Понюмаренко М. С.** — д. фарм. н., професор; **Риков С. О.** — д. мед. н., професор; **Рубан О. А.** — д. фарм. н., професор; **Савичук Н. О.** — д. мед. н., професор; **Сагалевич А. І.** — д. мед. н., доцент; **Салманов А. Г.** — д. мед. н., професор; **Свиствунів І. В.** — д. мед. н., професор; **Сіренко Ю. М.** — д. мед. н., професор; **Слабкий Г. О.** — д. мед. н., професор; **Свободні Т. М.** — д. мед. н., професор; **Соколов М. Ю.** — д. мед. н., професор; **Соколов Ю. М.** — чл.-кор. НАМН України, д. мед. н., професор; **Стаднюк Л. А.** — д. мед. н., професор; **Стрельников Л. С.** — д. фарм. н., професор; **Сусликова Л. В.** — д. мед. н., професор; **Сушко Ю. О.** — д. мед. н., професор; **Тимофєєв О. О.** — д. мед. н., професор; **Ткаченко О. В.** — д. мед. н., професор; **Тодуров Б. М.** — чл.-кор. НАМН України, д. мед. н., професор; **Толстанов О. К.** — д. мед. н., професор; **Трицька М. А.** — д. мед. н., доцент; **Трохимчук В. В.** — д. фарм. н., професор; **Фещенко Ю. І.** — академік НАМН України, д. мед. н., професор; **Харченко Н. В.** — чл.-кор. НАМН України, д. мед. н., професор; **Хоменко І. М.** — д. мед. н., професор; **Цепколенко В. О.** — д. мед. н., професор; **Цимбалюк В. І.** — академік НАМН України, д. мед. н., професор; **Чернишова Л. І.** — д. мед. н., професор; **Шаргородська І. В.** — д. мед. н., доцент; **Швец Н. І.** — д. мед. н., професор; **Шкорботун В. О.** — д. мед. н., професор; **Шматенко О. П.** — д. фарм. н., професор; **Шуба Н. М.** — д. мед. н., професор; **Шуцько Є. Є.** — чл.-кор. НАМН України, д. мед. н., професор.

РЕКОМЕНДОВАНО: Вченою радою Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шуплика МОЗ України, Протокол № 10 від 12.12.2018 р.

АТЕСТОВАНО

Вищою атестаційною комісією України, Постанова Президії ВАК України від 10.02.2010, № 1–05/1 медичні, фармацевтичні науки

ПЕРЕЄСТРОВАНО

Департаментом атестації кадрів вищої кваліфікації, Наказ Міністерства освіти і науки України № 528 від 12.05.2015, медичні, фармацевтичні науки

Збірник включено в наукометричні бази даних: міжнародна наукометрична база «Google Scholar», реферативна база даних «Україніка наукова».

Збірник реферується Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України.

Друкуються згідно свідоцтва про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції — серія ДК № 3617

Видається збірник з 1999 року, **засновник та видавець:** Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шуплика. Періодичність виходу — чотири рази на рік.

Відповідальний за комплектування та випуск: д. фарм. н., доц. **А. О. Дроздова**

Відповідальний за редактування та комп'ютерне упорядкування: **І. В. Дзись, О. Є. Смаглюк**

Редагування англійських анотацій: к. пед. н., доцент **Л. Ю. Лічман**

Рецензенти: д. мед. н., проф. **Руденко В. В.**

д. мед. н., проф., академік НАМН України **Сердюк А. М.**

Редакційна колегія збирає авторський текст без істотних змін, звертаючись до коректування в окремих випадках. Відповідальність за вірогідність фактів, цитат, прізвищ, імен та інших даних несуть автори.

© Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шуплика, 2018

U. D. C.: [616-073.916+616-056.3] (061) ISSN 2227-7404

BBK: [53.6+54.1] c-41

COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS OF STAFF MEMBERS OF NMAPE.— Kyiv, 2018.— 473 p.

In the 32 edition of the Collection of Scientific Works covers relevant problems of internal medicine, obstetrics and gynecology, neurosurgery, pediatrics, urology, infectious diseases, cardiology, otorhinolaryngology, eye diseases, anesthesiology and intensive care, skin diseases, dentistry, immunology and allergology, social medicine, hygiene, epidemiology, industrial pharmacology and public health management.

It is intended for family doctors, obstetricians, gynecologists, pediatricians, neurosurgeons, urologists, infectious disease specialists, cardiologists, otorhinolaryngologists, ophthalmologists, anesthetists, dermatovenereologists, dentists, immunologists and allergists, specialists in social medicine, hygienists, epidemiologists, pharmacists, as well as for scientific and pedagogical workers of higher educational medical establishments.

Editors-in-chief: Academician of the NAMS of Ukraine, Professor **Yu. V. Voronenko**

Scientific editor: Professor **I. S. Zozulia**

Deputy editor: Professor **N. O. Savychuk**

Editorial board: **R. A. Abyzov** — M. D., Ph. D., Professor; **G. V. Beketova** — M. D., Ph. D., Professor; **V. V. Bereznyy** — M. D., Ph. D., Professor; **V. I. Bida** — M. D., Ph. D., Professor; **G. F. Biloklyts'ka** — M. D., Ph. D., Professor; **V. V. Biloshytskiy** — M. D., Ph. D., Professor; **A. V. Bilyayev** — M. D., Ph. D., Professor; **A. V. Bondarenko** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **T. M. Budnikova** — M. D., Ph. D., Professor; **V. I. Bugro** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **L. I. Chernyshova** — M. D., Ph. D., Professor; **L. L. Davtian** — M. D., Ph. D., Professor; **M. M. Dolzhenko** — M. D., Ph. D., Professor; **M. O. Drohomlyrets'ka** — M. D., Ph. D., Professor; **O. K. Duda** — M. D., Ph. D., Professor; **I. V. Dzyublyk** — M. D., Ph. D., Professor; **Yu. I. Feshchenko** — Academician of the NAMS, Professor; **T. I. Gavrylenko** — M. D., Ph. D., Professor; **M. A. Georgiyants** — M. D., Ph. D., Professor; **Ye. V. Gladukh** — M. D., Ph. D., Professor; **F. S. Glumcher** — M. D., Ph. D., Professor; **N. G. Gojda** — M. D., Ph. D., Professor; **Yu. I. Golovchenko** — M. D., Ph. D., Professor; **O. V. Golyanovsky** — M. D., Ph. D., Professor; **O. M. Goncharuk** — M. D., Ph. D., Professor; **V. V. Gorachuk** — M. D., Ph. D., Professor; **O. V. Gorbunova** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **N. G. Gorovenko** — Associate Member of the NAMS, Professor; **I. I. Gorpynchenko** — M. D., Ph. D., Professor; **O. V. Grytsenko** — M. D., Ph. D., Professor; **A. V. Gudzenko** — M. D., Ph. D., Professor; **Yu. M. Gurzhenko** — M. D., Ph. D., Professor; **O. P. Ivakhno** — M. D., Ph. D., Professor; **D. D. Ivanov** — M. D., Ph. D., Professor; **A. V. Kabachna** — M. D., Ph. D., Professor; **L. D. Kaluyzhna** — M. D., Ph. D., Professor; **V. V. Kaminsky** — Associate Member of the NAMS, Professor; **A. G. Kaplaushenko** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **V. K. Kazymyrrko** — M. D., Ph. D., Professor; **N. V. Kharchenko** — Associate Member of the NAMS, Professor; **I. M. Khomenko** — M. D., Ph. D., Professor; **M. M. Kolesnikov** — M. D., Ph. D., Professor; **O. Yu. Konovalova** — M. D., Ph. D., Professor; **Zh. V. Korolyova** — M. D., Ph. D., Professor; **R. S. Korytniuk** — M. D., Ph. D., Professor; **A. L. Kosakovsky** — M. D., Ph. D., Professor; **V. M. Kovalenko** — Academician of the NAMS, Professor; **O. Ye. Kovalenko** — M. D., Ph. D., Professor; **I. P. Kozyarin** — M. D., Ph. D., Professor; **D. L. Kyryk** — M. D., Ph. D., Professor; **L. V. Kuznetsova** — M. D., Ph. D., Professor; **O. I. Litus** — M. D., Ph. D., Professor; **V. I. Litus** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **O. A. Loskutov** — M. D., Ph. D., Professor; **I. R. Malysch** — M. D., Ph. D., Professor; **B. M. Man'kovsky** — Associate Member of the NAMS, Professor; **V. F. Marievsky** — M. D., Ph. D., Professor; **T. V. Marushko** — M. D., Ph. D., Professor; **S. Yu. Mochylevskiy** — M. D., Ph. D., Professor; **O. P. Moshchych** — M. D., Ph. D., Professor; **V. M. Mykhal'chuk** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **O. M. Okhotnikova** — M. D., Ph. D., Professor; **O. V. Pavlenko** — M. D., Ph. D., Professor; **Ye. G. Pedatchenko** — Academician of the NAMS, Professor; **Yu. Ye. Pedatchenko** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **O. V. Petrenko** — M. D., Ph. D., Professor; **A. M. Pilets'kiy** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **M. Ye. Polischuk** — Associate Member of the NAMS, Professor; **M. S. Ponomarenko** — M. D., Ph. D., Professor; **L. A. Pyrih** — Associate Member of the NAMS, Academician, Professor; **G. Yu. Pyshnov** — M. D., Ph. D., Professor; **O. A. Ruban** — M. D., Ph. D., Professor; **S. O. Rykov** — M. D., Ph. D., Professor; **A. I. Sagaleyvych** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **A. G. Salimanov** — M. D., Ph. D., Professor; **N. O. Savychuk** — M. D., Ph. D., Professor; **I. V. Shargorods'ka** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **V. O. Shkorbotun** — M. D., Ph. D., Professor; **O. P. Shmatenko** — M. D., Ph. D., Professor; **N. M. Shuba** — M. D., Ph. D., Professor; **Ye. Ye. Shun'ko** — Associate Member of the NAMS, Professor; **N. I. Shvets** — M. D., Ph. D., Professor; **Yu. M. Sirenko** — M. D., Ph. D., Professor; **G. O. Slabkiy** — M. D., Ph. D., Professor; **T. M. Slobodin** — M. D., Ph. D., Professor; **M. Yu. Sokolov** — M. D., Ph. D., Professor; **Yu. M. Sokolov** — Associate Member of the NAMS, Professor; **L. A. Stadnyuk** — M. D., Ph. D., Professor; **L. S. Strel'nykov** — M. D., Ph. D., Professor; **L. V. Suslikova** — M. D., Ph. D., Professor; **Yu. O. Sushko** — M. D., Ph. D., Professor; **I. V. Svystunov** — M. D., Ph. D., Professor; **O. V. Tkachenko** — M. D., Ph. D., Professor; **B. M. Todurov** — Associate Member of the NAMS, Professor; **O. K. Tolstanov** — M. D., Ph. D., Professor; **M. A. Trischins'ka** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **V. V. Trokhymchuk** — M. D., Ph. D., Professor; **V. O. Tsepolenko** — M. D., Ph. D., Professor; **O. O. Tymofeyev** — M. D., Ph. D., Professor; **D. V. Varivonchik** — M. D., Ph. D., S. R.; **Yu. P. Vdovychenko** — M. D., Ph. D., Professor; **N. O. Vitovs'ka** — M. D., Ph. D., Professor; **A. P. Volokha** — M. D., Ph. D., Professor; **S. O. Vozianov** — Associate Member of the NAMS, Professor; **S. V. Vozianova** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **Yu. V. Voronenko** — Academician of the NAMS, Professor; **D. I. Zabolotny** — Academician of the NAMS, Professor; **V. I. Zadorozhna** — M. D., Ph. D., Professor; **V. A. Zagorij** — M. D., Ph. D., Professor; **L. V. Zgrzheblov'ska** — M. D., Ph. D., Associate Professor; **G. M. Zhaboyedov** — M. D., Ph. D., Professor; **S. I. Zhuk** — M. D., Ph. D., Professor; **A. I. Zozulia** — M. D., Ph. D., Professor; **I. S. Zozulia** — M. D., Ph. D., Professor.

IS RECOMMENDED: by Scientific Council of the Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education, Health Ministry of Ukraine. The minutes № 10, 12.12.2018.

IS CERTIFICATED: by Supreme Certifying Commission of Ukraine **Medical, Pharmaceutical Sciences**

Resolution of Presidium SCC of Ukraine from 10.02.2010, № 1-05/1

REREGISTERED by the Department of Certification of Personnel of Higher Qualification, Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 528 from 12/05/2015, **medical, pharmaceutical sciences**

The collected paper are included to the scientometric databases: international scientometric database «Google Scholar», review database and «Ukrainka naukova». The collected paper are reviewed by the Institute for Information Recording of the National Academy of Science of Ukraine.

Is published under the certificate of subject of publishing entry in state register of publishers, manufactures and distributors of production, series DK№ 3617.

The collection has been published since 1999, **Founder and Publisher:** Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education. Frequency of publication is 4 times per year

Responsible for the compellation: Assistant Professor **A. O. Drozdova**

Responsible for the edition and computer ordering: **I. V. Dzis', O. Ye. Smahlyuk**

English abstracts managing editor Assistant Professor: **L. Yu. Lichman**

The reviewers: **M. D., Ph. D., Professor V. V. Rudenko;**

M. D., Ph. D., Professor, Academician of the NAMS A. M. Serdyuk

The editorial board has kept the author's text without essential changes, addressing to a correcting on occasion. The authors of the publications carry the responsibility for reliability of the facts, citation, surnames, names and other data.

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВА І МОРАЛІ ЯК СОЦІАЛЬНИХ РЕГУЛЯТОРІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Л. Г. Юрковська, В. В. Краснов, С. Г. Убогов

Національна медична академія післядипломної освіти
імені П. Л. Шупика, м. Київ

Вступ. Серед нормативних регуляторів суспільних відносин у фармацевтичній галузі чільні місця посідають право і мораль, а їх оптимальне співвідношення виступає однією із суттєвих гарантій якості очікуваних чи бажаних перетворень даної галузі суспільних відносин.

Мета. У роботі розкрито основні аспекти співвідношення права і моралі як найбільш значущих соціальних регуляторів фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я на сучасному етапі його розвитку в Україні.

Матеріали і методи. Результати роботи отримані з використанням, серед іншого, системного, структурно-функціонального, бібліосемантичного, логічного та порівняльного методів дослідження.

Результати і висновки. Встановлено, що співвідношення права і моралі як соціальних регуляторів вітчизняного фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я зумовлюється загальними закономірностями їх взаємопроникнення та взаємовпливу, доповнюючим характером взаємодії.

Ключові слова: право, закон, мораль, етика, соціальний регулятор, фармацевтичний сектор.

Вступ. В Україні впродовж останніх десятиліть перманентно тривають процеси пошуку найбільш оптимальних шляхів розвитку сфери фармації, які, у свою чергу, для ефективної практичної реалізації потребують належного нормативного забезпечення. Серед нормативних регуляторів суспільних відносин у будь-якій галузі, у тому числі у фармацевтичному секторі галузі охорони здоров'я, чільні місця посідають право і мораль, а їх оптимальне співвідношення виступає однією із суттєвих гарантій якості очікуваних чи бажаних перетворень у тій чи іншій сфері суспільних відносин.

Окрім того, завдання із постійного та наскрізного забезпечення якості лікарських засобів (ЛЗ) на усіх етапах їх життєвого циклу, а особливо

на етапах їх реалізації і медичного застосування, вимагають від провізорів (фармацевтів), серед іншого, особливої ретельності у повсякденному виконанні своїх професійних обов'язків. Вказане зумовлює необхідність постійного дотримання не тільки відповідних правових норм, але й норм етики [10, с. 110]. Для цього слід забезпечити у кожного провізора (фармацевта) сформованість належних правових та етичних компетентностей, одним із центральних елементів яких є не тільки знання про зміст відповідних правових та етичних норм фармацевтичної галузі, але й усвідомлення співвідношення між правом та мораллю, яке забезпечує безпомилкове обрання тих чи інших норм при прийнятті рішень у складних багатофакторних та багатоаспектних професійних ситуаціях. Усе вказане зумовлює актуальність обраного напрямку роботи.

Філософське осмислення проблем права і етики здійснювали мислителі усіх історичних епох розвитку людства: Арістотель, Платон, Сократ, Лукрецій, Варрон, Цицерон, Аврелій Августин, Фома Аквінський, Марсилій Падуанський, Ф. Бекон, І. Кант, Г. Гегель, Е. Гуссерль, М. Шелер, М. Хайдеггер та багато інших.

Морально-правовими проблемами розвитку суспільства займалися провідні зарубіжні та вітчизняні мислителі і науковці: Й. Гессен, Д. Дьюї, Е. Дюркгейм, І. Кант, Г. Кельзен, Г. Маркузе, А. Пайк; Л. Авраменко, В. Бабкін, В. Бачінін, Є. Білозьоров, С. Бобровник, А. Бондаренко, В. Власенко, Н. Волковицька, І. Гетьман-П'ятковська, О. Горова, Г. Гребеньков, С. Гусарєв, О. Данильян, О. Дзьобань, Е. Дюркгейм, І. Євхутич, О. Жидовцева, А. Завальний, А. Заєць, О. Зайчук, Н. Заяць, І. Коваль, М. Костицький, В. Кузнєцов, М. Цвік, С. Максимов, В. Малахов, О. Марченко, О. Миронець, Н. Оніщенко, Т. Павлова, М. Панов, О. Петришин, О. Проць, П. Рабінович, А. Романова, О. Скакун, О. Тихомиров, Д. Фіолєвський, Б. Чміль, С. Шитий та інші.

Аналіз останніх досліджень свідчить, що окремі правові та етичні аспекти фармацевтичної діяльності досліджувалися вітчизняними вченими, серед яких Б. Громовик, А. Кабачна, К. Косяченко, А. Котвіцька, Є. Книш, З. Мнушко, М. Пономаренко, С. Пустовіт, В. Трохимчук, В. Черних, В. Шаповалов, В. Шаповалова, та інші. Проте дотепер недостатньо дослідженими залишаються аспекти співвідношення права і моралі як соціальних регуляторів саме фармацевтичної галузі на сучасному етапі її розвитку в Україні.

Виходячи з викладеного, **метою даної роботи** є розкриття основних аспектів співвідношення права і моралі як найбільш значущих

ФАРМАЦІЯ

соціальних регуляторів фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я на сучасному етапі його розвитку в Україні.

Матеріали і методи. Результати роботи отримані з використанням, серед іншого, системного та структурно-функціонального методів дослідження для визначення окремих компонентів чинного нормативно-правового та етико-нормативного забезпечення вітчизняної фармацевтичної галузі; бібліосемантичного методу — для аналізу доктринальних та нормативно-правових джерел; логічний та порівняльний — для обґрунтування аспектів співвідношення між правовими та етичними регуляторами сфери фармації в Україні.

Результати. На сьогодні визначення права як суспільного регулятора істотним чином залежить від того підходу до праворозуміння, який лежить в основі правосвідомості того чи іншого мислителя, дослідника.

Сучасних підходів до праворозуміння вирізняють декілька: природно-правовий (юснатуралістичний, ідеологічний), позитивістський (нормативістський, юридико-позитивістський, етатистський), соціологічний Інтегративний (інтегральний). Окрім того, існують і такі підходи до праворозуміння як генетичний, системний, інструментальний, функціональний, психологічний, марксистський тощо [7, с. 110–114].

З філософсько-правових досліджень у вітчизняну правову доктрину, а також у вітчизняну систему законодавства та правову практику, поступово проникають ідеї юснатуралістичної та інтегративної школи праворозуміння. Прикладом такого проникнення можуть слугувати зміни у статті 129 Конституції України, що були внесені у вересні 2016 року та полягали у заміні серед засад правосуддя принципу законності принципом верховенства права [3].

У той же час, загально визнаними науковими уявленнями про право як соціальний інститут серед українських дослідників досі залишаються уявлення, що здебільшого походять із позитивістської правової доктрини та розробок вітчизняних вчених-правознавців радянської доби.

Здебільшого, право розглядається у розрізі його поділу на приватне та публічне, матеріальне та процесуальне, об'єктивне та суб'єктивне. Проте пропонується і загальне визначення права, що претендує на універсальний характер.

Так, право — це загальнообов'язковий, свідомо-вольовий, формально визначений, нормативний регулятор суспільних відносин, що

відповідає визнаній у суспільстві мірі справедливості, свободи та рівності, встановлений чи санкціонований державою або іншим уповноваженим суб'єктом правотворчості та забезпечується ними, включаючи можливість застосування державного примусу [7, с. 116].

Мораль у світлі традиційного філософського дискурсу постає як форма суспільної свідомості, яка відображає дійсність у вигляді моральних норм, принципів, правил поведінки. Так, В. Малахов визначає мораль як форму суспільної свідомості, що являє собою сукупність принципів, вимог, норм і правил, які регулюють поведінку людини в усіх сферах її суспільного життя. В моралі відображаються цінності, що склалися в суспільстві, в нормах поведінки людей, які закріплені в поняттях добра, честі, совісті, справедливості тощо [2, с. 289].

Особливістю моралі як регулятора людських взаємин є те, що вона регулює свідомість і поведінку людей в усіх сферах життєдіяльності, включаючи особистісне життя і міжособистісні стосунки — на відміну від іншого глобального регулятора — права, яким регулюється тільки суспільно значуща поведінка (норми права виступають необхідним атрибутом держави, в якій мораль не може забезпечити поведінку, відповідну певному громадському порядку). З іншого боку, норми моралі й права існують у динамічному взаємозв'язку — адже правова система державно організованого суспільства закріплює важливі для всього суспільства моральні настанови і цінності. Єдність моралі й права ґрунтується на спільності соціально-економічних інститутів, культури, виховання, прихильності людей до ідеалів свободи, рівності і справедливості. Їх призначення — встановлення і підтримка рівноваги, соціальної стабільності і порядку, досягнення соціального компромісу, пов'язаного зі створенням еталону, зразка поведінки [2, с. 290].

У світлі сучасного філософського дискурсу мораль постає не тільки як форма суспільної свідомості, а й як форма діяльності, відносин, форма духовно-практичного освоєння дійсності. Це є не просто внутрішнє переконання людини, яке формується під впливом освіти, виховання, соціального оточення; не лише внутрішнє спонукання людини, яке спрямоване на досягнення належного, абсолютних цінностей, істинності. Це також і реальні дії, що відповідають критеріям добра, краси, справедливості, рівності тощо [2, с. 291].

А. Котвіцька визначає фармацевтичну етику як сукупність неформальних норм моральної поведінки фармацевтичних працівників під час виконання обов'язків стосовно суспільства та пацієнтів [4, с. 5].

ФАРМАЦІЯ

М. Пономаренко та В. Огородник визначають фармацевтичну деонтологію та етику як сукупність моральних принципів поведінки при наданні своєчасної кваліфікованої лікарської допомоги, що включає забезпечення населення необхідними медикаментами та виробами медичного призначення, а також інформаційно-консульта-тивними послугами, пов'язаними з цією допомогою [6, с. 29].

У фармацевтичній галузі напрацьовано істотні традиції правового та етичного впорядкування відповідних фармацевтичних відносин як на міжнародному, так і на національному рівнях. Між правовими та етичними регуляторами спостерігаються явища взаємопроникнення та взаємовпливу.

Так, Основи законодавства України про охорону здоров'я серед професійних обов'язків медичних і фармацевтичних працівників передбачають обов'язок дотримувати вимог професійної етики і деонтології, зберігати лікарську таємницю (пункт «г» частини 1 статті 78) [5]. У той же час, чинне законодавство України не дає прямої відповідь на питання, чи буде наступати юридична відповідальність для фармацевтичних працівників з підстав порушення даного обов'язку саме в частині недотримання тільки вимог професійної етики та деонтології.

Одним із основних формалізованих джерел етичних норм вітчизняної розробки у сфері фармації є Етичний кодекс фармацевтичних працівників України (Кодекс), схвалений на VII Національному з'їзді фармацевтів України, який відбувся 15–17 вересня 2010 року [1]. Метою Кодексу є декларація фундаментальних принципів професії, заснована на моральних зобов'язаннях і цінностях. Кодекс визначає етичні норми професійної поведінки та відповідальності, які мають стати взірцевим керівництвом для провізорів та фармацевтів у їх взаємовідносинах із суспільством в умовах формування ринкових відносин, коли зростає роль та вагомість фармацевтичної професії [1; 10, с. 110–111].

Прикметним є те, що вказане джерело етичних норм носить декларативний та рекомендаційний характер, а реальна імплементація його змісту у практику фармацевтичної діяльності, що стосується реалізації та медичного застосування ЛЗ, не залежить від державного примусу, а носить громадський добровільний характер та, передусім, зумовлена самоврядними (саморегулятивними, самоорганізаційними) процесами у професійній спільноті провізорів (фармацевтів),

ініціативним впровадженням етичних норм Кодексу у свою практику аптечними та лікувально-профілактичними закладами, активністю комітетів з етики при фармацевтичних асоціаціях тощо [10, с. 111].

Вказані обставини, з одного боку, відповідають цивілізованій світовій практиці етичного регулювання фармацевтичної діяльності та є суттєвою перевагою, оскільки дозволяють учасникам фармацевтичного ринку, не остерігаючись каральних механізмів держави, гнучко ставитися до змісту Кодексу, творчо шукати шляхи реалізації його норм у своїй практиці, самостійно визначати темп розвитку власної діяльності у напрямках, які впливають із задекларованих етичних принципів та норм [10, с. 111].

З іншого боку, зазначений м'який характер положень Кодексу дозволяє недобросовісним суб'єктам фармацевтичної діяльності ігнорувати його норми, оскільки п. 10.2 Кодексу визначає, що фармацевтичний працівник відповідає за порушення принципів та норм професійної етики і деонтології перед фармацевтичною спільнотою, а також за чинним законодавством України, якщо ці порушення одночасно стосуються його норм [1]. Іншими словами, за порушення тільки норм Кодексу можуть наступати тільки громадські санкції (громадський осуд), але не юридична відповідальність [10, с. 111].

Отже, зі змісту положень Кодексу впливає можливість його тлумачення як джерела нормативних уявлень декларативного, рекомендаційного, а отже необов'язкового для виконання характеру.

Слід вказати, що декларативний та рекомендаційний характер даного Кодексу відповідає світовим традиціям, що склалися у сфері етичного регулювання фармацевтичної діяльності [10, с. 111]. Обґрунтовуються вказані традиції доктринальними уявленнями про істотні відмінності між правовими та моральними регуляторами.

Усталеним уявленням, наприклад, є те, що правові норми носять примусовий характер, впливають із сили та авторитету державної влади. Моральні ж норми регулюються в людському сумлінні, в моральній свідомості людини та суспільства. За їх порушення не має обов'язкового покарання, люди тільки відчують докори сумління або взагалі нічого не відчують [2, с. 293].

Доповнюючи й коригуючи одне одного, право і мораль в жодному разі не мають одне одного дублювати, їх не можна ототожнювати, змішувати або замінювати мораль правом чи навпаки. Людина має право зробити свій вибір: стати на шлях добра чи зла. Заздрість,

ФАРМАЦІЯ

егоїстичність, жадоба влади і грошей можуть не порушувати правові приписи, але вони жодним чином не сприяють підняттю морального рівня [2, с. 293].

Однією з суттєвих особливостей вітчизняного суспільства на сучасному етапі розвитку слід визнати плюралізм етичних систем, в межах яких здійснюють життєдіяльність наші співгромадяни, а отже і всі працівники вітчизняної сфери фармації. Такий плюралізм нерідко породжує суперечності між різними верствами населення, соціальну напругу, а також спокусу вирішити суперечності між етичними нормами, а, відповідно, і поведінковими проявами різних категорій населення засобами правового регулювання.

Останніми роками в Україні спостерігається погіршення ситуації щодо дотримання морально-етичних норм як працівниками охорони здоров'я, так і пацієнтами. Це пов'язано передусім із загальною духовною та соціально-економічною кризою в українському суспільстві, а також нерозбудованістю системи професійного самоврядування та відсутністю прописаного у законодавчих і підзаконних нормативно-правових актах України механізму сприяння впровадженню та дотриманню етичних кодексів працівників охорони здоров'я [9, с. 18].

Проте, коли право намагається власними засобами вирішувати проблеми моралі — наслідком цього стає те, що людина втрачає будь-який простір для прояву власної ініціативи, зрештою, втрачає можливість залишатись собою. Світ перетворюється на деспота, якому не притаманне ніщо людське. Тут нівелюється особистість, її позиція, її думки і погляди... Така нерівноправна співпраця не приносить нічого доброго ні суспільству, ні людині, а навпаки — руйнує одне та інше [2, с. 294].

Сенс права не в тому, щоб «підсилювати» мораль насильницькими методами, а в тому, щоб забезпечувати спільне громадянське існування людей на засадах особистої свободи, в просторі якої тільки й може розвиватися справжня моральність [2, с. 294].

У фармацевтичній галузі важливим завданням залишається створення реально діючої та ефективної системи моніторингу і контролю дотримання професійно-етичних норм медичними та фармацевтичними працівниками [8, с. 127]. Питання притягнення до соціальної відповідальності за порушення не правових, а саме етичних норм можуть вирішуватися не тільки шляхом громадського осуду як такого, але й за рахунок функціонування та розвитку самовряд-

них професійних механізмів через діяльність, зокрема, професійних фармацевтичних асоціацій та органів професійного фармацевтичного самоврядування, на які покладатимуться завдання з етичної кваліфікації діянь тих чи інших професійних учасників фармацевтичних правовідносин, а також визначення, за наявності підстав, конкретних громадських санкцій до порушників.

Такими санкціями можуть бути зауваження; припинення членства у професійній громадській організації строком до 1 року; повідомлення у місцеві та центральні органи охорони здоров'я про факти порушення етичних кодексів; попередження про неповну професійну відповідність тощо [8, с. 120].

Висновки. Таким чином, право і мораль як основні регулятори суспільних відносин мають спільні та відмінні властивості, а аспекти їх співвідношення як соціальних регуляторів вітчизняного фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я на сучасному етапі його розвитку зумовлюються загальними закономірностями взаємопроникнення та взаємовпливу права і моралі, доповнюючим характером їх взаємодії. Законність та правопорядок у фармацевтичній галузі значною мірою визначаються тим, якою мірою фармацевтичні правові норми відповідають вимогам моралі. Змістовне наповнення фармацевтичного законодавства повинно визначатися загальновищезначеними уявленнями про добро і зло, змістом усезагальних принципів гуманізму, милосердя, справедливості тощо, а також уявленнями про вимоги професійної фармацевтичної етики. Зазначене слід враховувати при подальшій розробці та вдосконаленні фармацевтичного законодавства та формалізованих джерел етичного регулювання сфери фармації, а також впродовж наукового пошуку ефективних шляхів оптимального співвідношення правового та етичного регулювання у вказаній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Етичний кодекс фармацевтичних працівників України.— Х: НФаУ: Золоті сторінки, 2010.— 16 с.
2. Євхутіч І. М. Мораль і право як суспільні інститути: проблеми осмислення в умовах побудови громадянського суспільства / І. М. Євхутіч // Форум права.— 2012.— № 1.— С. 289–295.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР (зі змінами і доповненнями, у редакції від 30 вересня 2016 р.) // Відомості Верховної Ради України.— 1996.— № 30.— С.141.— Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

ФАРМАЦІЯ

---

4. Котвіцька А. А. Етика аптечної діяльності // Аптечний саміт України-2014.— Київ, 2014.— [Електронний ресурс].— Режим доступу: <https://www.apteka.ua/wp/wp-content/uploads/2014/12/kotvicka.pdf>
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України.— 1993.— № 4.— С. 19.— Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
6. Пономаренко М. С., Огороднік В. В., Сабо Янош Морально-етичні аспекти надання аптечними працівниками фармацевтичних послуг / М. С. Пономаренко, В. В. Огороднік, Янош Сабо // Фармацевтичний журнал.— 2004.— № 1.— С. 28–32.
7. Теорія держави та права: навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова.— К.: НАВС, Освіта України, 2017.— 320 с.
8. Убогов С. Г. Нормативно-етические аспекты обеспечения качества и безопасности лекарственных средств в Украине / С. Г. Убогов // Strategia supraviețuirii din bioeticii, filosofiei și medicinei: Culegere de articole științifice cu participare internațională. Vol. 22 / Red. responsabil dr. hab. în filosofiei, prof. univ. Teodor N. Țîrdea.— Chizinău: CEP «Medicina», 2016.— P. 118–127.
9. Убогов С. Г., Гусева Г. В. Законодавчі аспекти забезпечення дотримання етичних норм у сфері охорони здоров'я/ С. Г. Убогов, Г. В. Гусева // Міжнародний медико-філософський журнал «Інтеративна антропологія».— 2016.— № 1 (27).— С. 17–21.
10. Юрковська Л. Г. Позитивні та негативні аспекти декларативності Етичного кодексу фармацевтичних працівників України / Л. Г. Юрковська // Філософські застави медичної теорії та практики. Матеріали VIII Наукового симпозиуму з міжнародною участю, присвяченого 100-річчю заснування Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика МОЗ України (27–28 вересня 2018 р., м. Київ / Упор. С. В. Пустовіт, Л. А. Палей.— К.: Графіка і дизайн, 2018.— с. 110–112.

Соотношение права и морали как социальный регулятор фармацевтического сектора в Украине

Л. Г. Юрковская, В. В. Краснов, С. Г. Убогов

Национальная медицинская академия последипломного образования имени П. Л. Шупика, г. Киев

Введение. Среди нормативных регуляторов общественных отношений в фармацевтической отрасли ведущие места занимают право и мораль, а их оптимальное соотношение выступает одной из существенных гарантий качества ожидаемых или желаемых преобразований данной области общественных отношений.

Цель. В работе раскрыты основные аспекты соотношения права и морали как наиболее значимых социальных регуляторов фармацевтического сектора отрасли здравоохранения на современном этапе его развития в Украине.

Материалы и методы. Результаты работы получены с использованием, в том числе, системного, структурно-функционального,

---

библиосемантичного, логического и сравнительного методов исследования.

Результаты и выводы. Установлено, что соотношение права и морали как социальных регуляторов отечественного фармацевтического сектора отрасли здравоохранения обусловлено общими закономерностями их взаимопроникновения и взаимовлияния, дополняющим характером взаимодействия.

Ключевые слова: право, закон, мораль, этика, социальный регулятор, фармацевтический сектор.

Correlation between law and morality as a social regulator of the pharmaceutical sector in Ukraine

L. H. Yurkovska, V. V. Krasnov, S. G. Ubogov

**Shupyk National Medical Academy
of Postgraduate Education, Kyiv**

Introduction. Among the normative regulators of public relations in the pharmaceutical branch, the law and morality take leading positions, and their optimal correlation is one of the essential guarantees of the quality of the expected or desired transformations of this branch of social relations.

Aim. The paper covers the main aspects of the correlation of law and morality as the most important social regulators of the pharmaceutical sector of the healthcare branch at the present stage of its development in Ukraine.

Materials and methods. The results of the work have been obtained using, inter alia, systemic, structural-functional, bibliosemantic, logical and comparative research methods.

Results and conclusion. It has been established that the correlation of law and morality as social regulators of the domestic pharmaceutical sector of the healthcare branch is conditioned by the general regularities of their interpenetration and mutual influence, complementing the nature of interaction.

Key words: right, law, morality, ethics, social regulator, pharmaceutical sector.

Відомості про авторів:

Юрковська Лідія Геннадіївна — старший викладач кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права Націо-

ФАРМАЦІЯ

нальної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9, тел.: (044) 205-49-86.

Краснов Володимир Володимирович — доктор медичних наук, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9, тел.: (044) 205-49-86.

Убогов Сергій Геннадійович — кандидат фармацевтичних наук, доцент, завідувач кафедри контролю якості і стандартизації лікарських засобів Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9, тел.: (044) 205-49-69.

Зміст

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

О. В. Кузнєцова, О. Г. Тимченко, В. Є. Буцька, О. О. Макарчук
ГАСТРОПРОТЕКТОРНА АКТИВНІСТЬ
ТА БЕЗПЕЧНІСТЬ ГЕЛЮ «АЙВАСТЕВИН» В ЕКСПЕРИМЕНТІ 5

А. І. Яковець
КЛІТИННА ТЕРАПІЯ ГЛАУКОМНОЇ ОПТИЧНОЇ НЕЙРОПАТІЇ
В ЕКСПЕРИМЕНТІ (КОРОТКОСТРОКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ) 33

МЕДИЦИНА, ФАРМАЦІЯ ТА ОСВІТА

**Г. В. Бекетова, І. П. Горячева, О. А. Голоцван, Н. В. Алексєєнко,
О. В. Солдатова, М. І. Нехаєнко**
УЧБОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ
НА ЕТАПІ ПІСЛЯДИПЛОМНОГО НАВЧАННЯ З ПИТАНЬ
ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ НАД ДІТЬМИ ТА ПІДЛІТКАМИ 41

М. В. Білоус, О. А. Рижов, О. П. Шматенко, Д. В. Дроздов
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛОГІСТИЧНОЇ ПІДТРИМКИ
ЗБРОЙНИХ СИЛ В ІСТОРИЧНОМУ АСПЕКТІ ПРОВЕДЕННЯ
ВІЙСЬКОВИХ ОПЕРАЦІЙ. 54

О. Є. Богуцька, Л. І. Вишневська, Р. С. Коритнюк, Л. Л. Давтян
ВПЛИВ ЇЖИ НА ФАРМАКОТЕРАПЕВТИЧНУ АКТИВНІСТЬ
ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ. 70

Н. І. Гудзь
ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА СКЛАДУ ЗУБНИХ ПАСТ
ДЛЯ ЩОДЕННОГО ВИКОРИСТАННЯ. 80

НА ДОПОМОГУ ПРАКТИЧНОМУ ЛІКАРЮ

АКУШЕРСТВО ТА ГІНЕКОЛОГІЯ 96

Л. М. Онищик
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ВІЛ-ІНФІКОВАНИХ
ВАГІТНИХ З ЗАТРИМКОЮ РОЗВИТКУ ПЛОДА 96

К. В. Чайка, Ю. В. Лавренюк

АНАЛІЗ СЕКСУАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ, ЯК ОДНІЄЇ ІЗ ВАЖЛИВИХ
СКЛАДОВИХ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ПАЦІЄНТОК З РАННЬОЮ
МАНІФЕСТАЦІЄЮ ГЕНІТАЛЬНОГО ПРОЛАПСУ. 103

КАРДІОЛОГІЯ 114

А. В. Бойко

ОСОБЛИВОСТІ АТЕРОСКЛЕРОТИЧНОГО ПРОЦЕСУ
У ХВОРИХ НА ПСОРІАТИЧНИЙ АРТРИТ У ПОРІВНЯННІ
З ХВОРИМИ НА ПСОРІАЗ 114

НЕВРОЛОГІЯ 126

І. С. Зозуля, А. І. Зозуля

ГЕМОРАГІЧНА ЦЕРЕБРАЛЬНА ХВОРОБА. 126

НЕЙРОХІРУРГІЯ 144

М. В. Глоба, С. О. Литвак, Л. М. Яковенко

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІН ЦЕРЕБРАЛЬНОЇ ГЕМОДИНАМІКИ
У ГОСТРИЙ ПЕРІОД РОЗРИВУ АРТЕРІАЛЬНОЇ АНЕВРИЗМИ . . 144

ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЯ 160

І. А. Косаківська

ХІРУРГІЧНЕ ЛІКУВАННЯ ГІПЕРТРОФІЇ ПІДНЕБІННИХ
МИГДАЛИКІВ У ДІТЕЙ 160

ОФТАЛЬМОЛОГІЯ 171

О. В. Петренко, М. М. Дранко

ЕПІДЕМІОЛОГІЯ, ХАРАКТЕР І СТРУКТУРА СУЧАСНИХ ТРАВМ
ДОПОМІЖНОГО АПАРАТУ ОКА У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ. 171

ПЕДІАТРІЯ 181

Г. В. Бекетова, С. Г. Гичка, М. І. Нехаєнко, Н. І. Горголь,

І. П. Горячева, О. В. Солдатова, Н. В. Алексєєнко

МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛИЗОВОЇ ОБОЛОНКИ
ШЛУНКУ ПРИ ХРОНІЧНИХ ГАСТРОДУОДЕНІТАХ У ПІДЛІТКІВ
З ХРОНІЧНИМ КАНДИДОЗОМ ТРАВНОГО ТРАКТУ 181

Г. В. Бекетова, О. В. Долгополова

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДО ФІЗИЧНИХ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ: АНАЛІЗ НАУКОВИХ
ДЖЕРЕЛ 195

Г. В. Бекетова, К. Б. Савінова, І. П. Почечуєва, І. П. Горячева, О. В. Солдатова, Н. В. Алексєєнко, М. І. Нехаєнко ВПЛИВ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН ДИХАЛЬНОЇ СИСТЕМИ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	205
Г. В. Бекетова, О. В. Солдатова, І. М. Соколенко ОСОБЛИВОСТІ СТАНУ АДАПТАЦІЇ У ПІДЛІТКІВ З ВЕГЕТАТИВНОЮ ДИСФУНКЦІЄЮ ТА ПЕРВИННОЮ ЛАБІЛЬНОЮ АРТЕРІАЛЬНОЮ ГІПЕРТЕНЗІЄЮ.	214
СТОМАТОЛОГІЯ	225
О. М. Дорошенко, Н. М. Юнакова СУЧАСНІ СТАНДАРТИ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ-СТОМАТОЛОГІВ В ІНСТИТУТІ СТОМАТОЛОГІЇ НМАПО ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА	225
К. М. Лихота, О. В. Петриченко, Чжан Цянь ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК АНОМАЛІЙ І ДЕФОРМАЦІЙ ПРИКУСУ З ФУНКЦІОНАЛЬНИМ СТАНОМ ЩЕЛЕПНО-ЛИЦЕВОЇ ДІЛЯНКИ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)	231
І. М. Чорненький, О. В. Гаврилук МОРФОМЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ УЛЬТРАСТРУКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕНТИНУ КОРЕНЕВИХ КАНАЛІВ БАГАТОКОРЕНЕВИХ ЗУБІВ В НОРМІ.	239
ФАРМАЦІЯ	252
Д. В. Вороненко, П. В. Олійник ФАРМАЦЕВТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИРАДІАЦІЙНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В ЗОНАХ СПОСТЕРЕЖЕННЯ АЕС	252
Н. В. Гончаренко, О. П. Шматенко, В. О. Тарасенко, Ю. В. Рум'янцев, А. А. Кожокару ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ В СИСТЕМІ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	264
І. В. Дзюблик, С. О. Соловійов ЕПІДЕМІОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВАКЦИНОПРОФІЛАКТИКИ РОТАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ	273
С. С. Зуйкіна, Л. І. Вишневська ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧІВ НА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИВЕДЕННЯ НОВОГО ФІТОПРЕПАРАТУ НА ВІТЧИЗНЯНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ РИНОК	285

Н. П. Половко, Є. В. Зуйкіна СТАН ЕКСТЕМПОРАЛЬНОЇ РЕЦЕПТУРИ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ	294
І. В. Саханда ПРОГНОЗ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИГІПЕРТЕНЗИВНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ У АПТЕКАХ МІСТА КИЄВА	307
О. П. Шматенко, О. В. Плєшкова, Д. С. Харченко, Н. М. Орлова ABC-, VEN- ТА ЧАСТОТНИЙ АНАЛІЗ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ТРАВМ ТА ПОРАНЕНЬ ГОЛОВНОГО МОЗКУ . .	316
Л. Г. Юрковська, В. В. Краснов, С. Г. Убогов СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВА І МОРАЛІ ЯК СОЦІАЛЬНИХ РЕГУЛЯТОРІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ	330

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

О. В. Петренко, Л. В. Натрус, К. К. Таварткиладзе РОЛЬ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ЕРИТРОЦИТІВ У ПАТОГЕНЕЗІ ТА РОЗВИТКУ ДІАБЕТИЧНОЇ РЕТИНОПАТІЇ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)	341
--	-----

ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Є. Є. Глєбова, В. В. Горачук ФАКТОРИ РИЗИКУ ПЕРЕДЧАСНОГО СТАРІННЯ ШКІРИ (РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)	353
--	-----

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Yu. I. Bandazhevsky, N. F. Dubova THE CARDIOVASCULAR SYSTEM AND PHYSICAL GROWTH IN CHILDREN LIVING IN RAIONS AFFECTED BY THE CHERNOBYL NUCLEAR POWER PLANT ACCIDENT.	362
А. В. Біляєв, Ю. А. Іскра ЗАЛЕЖНІСТЬ ЧАСТОТИ ПІСЛЯОПЕРАЦІЙНИХ СТРЕСОВИХ ВИРАЗОК ВІД ПЕРИФЕРИЧНОГО КРОВОТОКУ У ДІТЕЙ	376
С. О. Зубченко, О. В. Шарікадзе СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ДІАГНОСТИКИ ТА АЛЕРГЕН-ІМУНОТЕРАПІЇ ПАЦІЄНТІВ З ВЕСНЯНИМ ПОЛІНОЗОМ	385

О. В. Кукало, І. В. Дзюблик
МОЛЕКУЛЯРНО — ГЕНЕТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ МІСЦЕ
В ЕТІОЛОГІЧНІЙ ДІАГНОСТИЦІ ІНФЕКЦІЙНОГО
ЗАГОСТРЕННЯ БРОНХІАЛЬНОЇ АСТМИ 396

О. Ю. Лисянська
ВАРІАБЕЛЬНІСТЬ АРТЕРІАЛЬНОГО ТИСКУ У ХВОРИХ
НА ХРОНІЧНОМУ АМБУЛАТОРНОМУ ГЕМОДІАЛІЗІ. 409

Л. М. Савицька
СТАН ФУНКЦІОНАЛЬНОГО НИРКОВОГО РЕЗЕРВУ
У ПАЦІЄНТІВ З ХРОНІЧНОЮ ХВОРОБОЮ НИРОК І–ІІІ СТАДІЇ. . 414

Е. Н. Усыченко, В. А. Гудзь, Е. М. Усыченко
ПАТОГЕНЕТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ПОЛИМОРФИЗМА ГЕНА
TNF (G308A) В ИСХОДАХ ВИРУСНЫХ ГЕПАТИТОВ. 427

Л. В. Черкашина
РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНИХ МАРШРУТІВ
ПРИ ПСОРИАЗІ: РОЗРОБКА ПАЦІЄНТ-ОРІЄНТОВАНОЇ
СТРАТЕГІЇ ІНТЕГРОВАНОГО ВЕДЕННЯ ХВОРИХ
НА ПЕРВИННОМУ РІВНІ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ 436

ПРОФІЛАКТИЧНА МЕДИЦИНА

К. Д. Копач, Д. В. Варивончик
ОБґРУНТУВАННЯ КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ ПРОФІЛАКТИКИ
ВИРОБНИЧО-ЗУМОВЛЕНОЇ ПАТОЛОГІЇ У ПРАЦІВНИКІВ
СТОМАТОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ. 444

**І. М. Хоменко, О. П. Івахно, І. П. Козярін, Н. Ф. Дубова,
Н. М. Захарова, Я. В. Першегуба**
МЕДИКО-ПРОФІЛАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОРГАНІЗОВАНОГО ДИТИНСТВА В УМОВАХ РОЗБУДОВИ
СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ 456